

Οι Ονειροβάτες του Διαστήματος

Μάνος Δανέζης
Επίκουρος καθηγητής
Τμήμα Φυσικής
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στράτος Θεοδοσίου
Αναπληρωτής Καθηγητής
Τμήμα Φυσικής
Πανεπιστήμιο Αθηνών

«...Δεν μπορείς να σταθείς στη Γη αν δεν έχεις το ένα πόδι στο διάστημα.»

Οδυσσέας Ελύτης, «Μαρία Νεφέλη»

Πολλοί ήταν, στο πέρασμα των αιώνων, οι οραματιστές του ταξιδιού στ' αστέρια. Αρκετά όμως ήταν και τα προβλήματα που συνάντησαν στη ζωή τους, εφ' όσον είχαν την ατυχία, αλλά συγχρόνως και την τιμή, οι σκέψεις τους να έρχονται συχνά σε ρήξη μ' έναν κόσμο δογματικό, συνηθισμένο ν' αντιμετωπίζει αρνητικά κάθε νέα ιδέα και οραματισμό.

Ο πρώτος ίσως ρομαντικός στοχαστής των ταξιδιών προς τ' άστρα ήταν ο επιφανέστερος σοφιστής του 2ου μ.Χ. αιώνα, σατιρικός ποιητής και λογοτέχνης, *Λουκιανός ο Σαμοσατεύς*. Το φανταστικό ταξίδι στη Σελήνη, όπως το περιγράφει στο έργο του *«Αληθινή ιστορία»*, έγινε εντελώς τυχαία, καθώς ένα ιστιοφόρο, γυρίζοντας στο λιμάνι, παρασύρθηκε από έναν δυνατό ανεμοστρόβιλο προς τη Σελήνη. Αναφέρει λοιπόν ο Λουκιανός:

«Το μεσημεράκι, ένας πολύ δυνατός ανεμοστρόβιλος σήκωσε το ιστιοφόρο μας τρεις χιλιάδες στάδια πάνω από τη θάλασσα, κρατώντας μας αιωρούμενους μεταξύ ουρανού και Γης. Στο σημείο αυτό μείναμε επτά μερόνυχτα, μέχρι που την όγδοη μέρα διακρίναμε στο βάθος ένα κομμάτι ξηράς, σαν στρογγυλό και λαμπερό νησί. Όταν φθάσαμε στην ακτή είδαμε ότι το μέρος ήταν καλλιεργημένο, άρα και κατοικημένο... ».

Σύμφωνα πάντα με τις διηγήσεις του Λουκιανού, οι κάτοικοι της Σελήνης ονομάζονταν *Ανεμοδρόμοι*, *Ψυλλοτοξότες* και *Ιππόγυποι*, γιατί συνήθιζαν να ταξιδεύουν επάνω σε γύπες με τρία κεφάλια.

Αντίθετα με το πρώτο του ταξίδι στο φεγγάρι, που έγινε εντελώς τυχαία και απρογραμματίστα, το δεύτερο ταξίδι που περιγράφει ο Λουκιανός στην ιστορία του *«Ίκαρος-Μένιππος»*, ήταν προγραμματισμένο στην εντέλεια. Ο ήρωάς του, Μένιππος, φορώντας φτερά πουλιών, και μετά από μια σειρά δοκιμαστικών πτήσεων, έφτασε στον Όλυμπο. Από εκεί ξεκίνησε για να φτάσει στ' αστέρια και τον ουρανό. Το ταξίδι όμως αυτό κράτησε μονάχα τρεις ημέρες. Όπως αναφέρει ο Λουκιανός: *«...σε λίγο η Γη είχε χαθεί και το φεγγάρι μόλις και φαινόταν. Τότε έχοντας τον Ήλιο προς το δεξί μου χέρι, πέταξα μέσα από τ' αστέρια».*

Η επιτυχία όμως του Μένιππου θύμωσε τον Δία, που βλέποντας τους θνητούς να μπαίνουν στα ουράνια χωράφια των θεών, διέταξε τον Ερμή να του κάψει τα φτερά και να τον οδηγήσει πίσω στη Γη.

Τα βιβλία αυτά μπορεί να ήταν γεμάτα με αστείες ιστορίες και καταστάσεις, παράλληλα όμως μας δείχνουν τις αντιλήψεις της εποχής σχετικά με το διάστημα. Ας μην ξεχνάμε ακόμα τον μύθο του Δαίδαλου και του Ίκαρου, από τη Μινωική εποχή, που αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για πολλούς λογοτέχνες, οι οποίοι ασχολήθηκαν με την περιγραφή φανταστικών διαπλανητικών ταξιδιών.

Η επόμενη αφήγηση απόπειρας ταξιδιού προς τα αστέρια γίνεται γύρω στο 1010 μ.Χ., από τον Πέρση ποιητή *Φιρντούσι*, στο επικό ποίημά του «*Σαχ - Ναμέ*» (Το Βιβλίο των Ρόδων). Σύμφωνα με τη διήγηση του Φιρντούσι, ο βασιλιάς *Κάι-Κάους*, ακολουθώντας τις συμβουλές ενός «*ντέβα*» (κακοποιού πνεύματος), προσπάθησε να κατακτήσει τους ουρανό. Διέταξε τους κυνηγούς του να του φέρουν πολλά άγρια αετόπουλα, που χρόνια τα τάζε με κρέας, μέχρις ότου έγιναν δυνατά σαν λιοντάρια. Τότε, διάλεξε τους τέσσερις πιο δυνατούς αετούς και τους έδεσε στις άκρες ενός θρόνου πάνω στον οποίο κάθησε. Στα πλευρά του θρόνου στερέωσε γερά μακριές σιδερένιες λόγχες που στις άκρες τους κρέμασε κομμάτια κρέας. Μετά από αρκετή ώρα οι αετοί πείνασαν και στην προσπάθειά τους να φθάσουν το κρέας, πέταξαν ψηλά ανυψώνοντας στον ουρανό τον θρόνο με τον βασιλιά. Όμως οι αετοί αφού πέταξαν αρκετή ώρα κουράστηκαν, έκλεισαν τα φτερά τους και παρέσυραν τον θρόνο και τον βασιλιά σε μια φοβερή πτώση Γη.

Το 1634, για να αναφερθούμε σε σχετικά κοντινές προς εμάς εποχές, ο Κέπλερ στο βιβλίο του «*Somnium*» (Ενύπνιον) περιγράφει ένα φανταστικό ταξίδι στη Σελήνη. Μέσα από τις σελίδες αυτού του βιβλίου μπορούμε να βρούμε υποθέσεις για την τοπογραφία και το κλίμα της Σελήνης, που πλησιάζουν εντυπωσιακά την πραγματικότητα, όπως μόλις πρόσφατα έχουμε ανακαλύψει.

Την ίδια εποχή ο *Συρανό ντε Μπερζεράκ*, δεν περιέγραψε μόνο ένα ταξίδι στη Σελήνη και τον Ήλιο, αλλά με θαυμαστή διορατικότητα επινόησε διάφορους τρόπους προώθησης, μεταξύ των οποίων διακρίνουμε πυραύλους και συσκευές που δούλευαν με ηλιακή ενέργεια.

Στα τέλη του 16ου αιώνα, ο *Λουντοβίκο Αριόστο* οραματίζεται με τη σειρά του το ουράνιο ταξίδι. Ο ήρωάς του *Αστόλφος*, ψάχνοντας το χαμένο λογικό του, που τελικά το βρίσκει μέσα σ' ένα μπουκάλι, ταξιδεύει στη Σελήνη, πάνω σε μια άμαξα που τη σέρνουν τέσσερα κόκκινα άλογα.

Το 1863 ο Γάλλος συγγραφέας *Ασίλ Ρενώ*, προκειμένου να κινήσει το υποθετικό διαστημόπλοιο του, περιγράφει για πρώτη φορά την αρχή της ανάδρασης, που εφαρμόζεται και στα σύγχρονα διαστημόπλοια. Την αρχή αυτή χρησιμοποιεί και ο Ιούλιος Βερν (1828-1905) στο βιβλίο του «*Από τη Γη στη Σελήνη*», παρουσιάζοντας για πρώτη φορά ένα προσχέδιο ενός ολόκληρου διαστημικού προγράμματος, στην προσπάθειά του να δώσει κάποιες λύσεις σε όλα τα προβλήματα ενός τέτοιου γιγαντιαίου εγχειρήματος. Αυτό που μπορούμε να παρατηρήσουμε στο κείμενο του Βερν είναι πως έχει ήδη συνειδητοποιήσει ότι το πρώτο βασικό πρόβλημα μιας πτήσης προς τ' άστρα είναι ο τρόπος με τον οποίον θα μπορέσουμε να δώσουμε στο διαστημόπλοιο μας μια αρκετά μεγάλη ταχύτητα, ώστε να καταφέρουμε να ξεφύγουμε από το σφικτό αγκάλιασμα της γήινης βαρύτητας.

Αξιοσημείωτο είναι ότι ο Ιούλιος Βερν είχε ήδη πλήρη επίγνωση των θανάσιμων κινδύνων που διατρέχουν οι αστροναύτες από τη μεγάλη επιτάχυνση του σκάφους τους και από τη θερμότητα που θα αναπτυσσόταν, καθώς το σώμα του διαστημοπλοίου θα τριβόταν με τα ατμοσφαιρικά στρώματα. Επίσης, η διόρθωση της τροχιάς του διαστημοπλοίου, που πρότεινε να γίνει με πυραύλους, είχε επιστημονική βάση και έτσι οι ιδέες του επέδρασαν καταλυτικά στους επιστήμονες και μηχανικούς της εποχής. Δικαίως, λοιπόν, του έχει απονεμηθεί ο τίτλος του «*προφήτη του διαστήματος*».

Όμως η ανθρώπινη επινοητικότητα δεν έχει τελειωμό. Το 1869 ο κληρικός από τη Βοστώνη, *Έντουαρντ Έβερετ Χάιελ*, σε μια δημοσίευσή του στο μηνιαίο περιοδικό *Ατλάντικ Μάνθλυ*, έκανε την πρώτη εισήγηση για έναν τεχνητό

δορυφόρο, την «Πλίνθινη Σελήνη». Αυτός θα περιφερόταν γύρω από τη Γη, βοηθώντας τούς ναυτικούς στον προσδιορισμό του γεωγραφικού μήκους. Στο φανταστικό του ανάγνωσμα, ο Χαίηλ περιγράφει το πώς η «Πλίνθινη Σελήνη», εκτοξευόμενη πριν την ώρα της, παρέσυρε μαζί της σε τροχιά γύρω από τη Γη τους εργάτες και τις οικογένειές τους που είχαν έρθει να βοηθήσουν στην εκτόξευση. Περιγράφοντας τη ζωή των ανθρώπων αυτών επάνω στην «Πλίνθινη Σελήνη», καθώς και τις μεθόδους επικοινωνίας και ανταλλαγής αγαθών με τους φίλους τους στη Γη, ο Χαίηλ έγινε ο πρώτος συγγραφέας που συνέλαβε την ιδέα εγκατάστασης σ' ένα άλλο ουράνιο σώμα ενός επανδρωμένου διαστημικού σταθμού, δηλαδή μιας διαστημικής αποικίας, που θα μπορούσε να λειτουργήσει προς όφελος της ανθρώπινης κοινωνίας.

Τέλος, στο πάνθεον των συγγραφέων-οραματιστών, θα πρέπει οπωσδήποτε να αναφέρουμε τον Βρετανό συγγραφέα Χ.Τζ. Ουέλλς (H.G. Wells), ο οποίος με το βιβλίο του «Οι πρώτοι άνθρωποι στη Σελήνη», βοήθησε πολύ στην εξάπλωση του πνεύματος των διαστημικών πτήσεων και προώθησε την ιδέα της κατάκτησης της Σελήνης από τον άνθρωπο.

Βιβλιογραφία

Μανος Δανέζης και Στράτος Θεοδοσίου: «Το Σύμπαν που αγάπησα», εκδ. Δίαυλος, Αθήνα 1999